



09.10.2023

Група № 35

Урок № 11

Тема уроку: «Життєпис Василя Симоненка. Образ України в поезії «Задивляюсь у твої зіниці...»»

Мета уроку: поглибити знання учнів про життєвий і творчий шлях поета шістдесятника, особливості його творчого шляху, розвивати вміння виразно читати та робити ідейно-

художній аналіз поезій, вчити учнів висловлювати власні думки, виховувати в учнів любов до України, українського слова, до творчої спадщини митця.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 190-193 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=7GMS2GejAZE&ab_channel – біографія Василя Симоненка

https://www.youtube.com/watch?v=O-YjGF19xNA&ab_channel – «Задивляюсь у твої зіниці...» **(ЗНО)**

https://www.youtube.com/watch?v=zOG7UlaFxBY&ab_channel – «Лебеді материнства» **(ЗНО)**

https://www.youtube.com/watch?v=VAMXodCj4iA&ab_channel – «Ти знаєш, що ти людина?» **(ЗНО)**

3. **Запишіть у робочому зошиті біографію Василя Симоненка - «витязя молоді української поезії»**

4. **Законспекуйте матеріал до уроку (ОСНОВНЕ):**

**Формування світогляду, жанрова різноманітність,
тематика творів**

Симоненко найбільше цікавився творчістю М.Лермонтова, Т.Шевченка, Р.Бернса. Особливе місце займав Шевченко, він мав неабиякий вплив на молодого

поета. Народні мотиви, Шевченківські інтонації часто озивалися у поезіях В.Симоненка.

Його жанрова палітра багатюща. З під його пера виходять поезії не тільки інтимної та громадянської лірики, а й такий улюблений народом жанр, як байка. Симоненко випробовує себе, як публіцист, критик, а також як сатирик.

Василь Симоненко – поет, патріот, він понад усе любив свою рідну Україну, український трудовий народ. Для поета Україна – святиня, відданість їй – його обов'язок і щастя

Любов до рідної землі, до Вітчизни, матері як найвища морально-духовна цінність відбивається в багатьох творах В.Симоненка.

Зворушливі і задушевні слова знайшов автор, звертаючись до матері, образ якої стає уособленням рідного краю, всієї Вітчизни.

Любов до людей. Симоненко має талант помічати у людях високе, прекрасне, світле.

Вітчизна для поета – це не тільки рідна земля, а і народ. І кожна людина – це ж маленьке «я», з якого складається величезне «ми». Кожна людина – це неповторність.

У неї усмішка – єдина, мука – єдина, очі – одні.

Поезія В. Симоненка – це величний гімн людині. «Найскладніша людина проста», говорить він.

Поет може бути не тільки ніжним, добрим, співчутливим, але і гнівним. Він ненавидить тих, то заважає жити його народові, плямує себе зрадою Вітчизні.

Інтимна лірика В. Симоненка – потужне крило його поезії. Неповторність його віршів про кохання в художньому дослідженні, філософії почуття, його найтонших нюансів, від романтичного захоплення до гірко розчарування. У кожному слові молодого поета – любов: любов до своєї землі, до людини, до своєї Батьківщини.

Отже, патріотизм, вірність рідній Україні, безмежна любов до свого народу, його культури – ось основні мотиви лірики В.Симоненка.

Василь Симоненко увійшов в українську літературу як видатний борець за державний і культурний суверенітет України, прагнув пробудити в душах ровесників національну самосвідомість і жагу до національного відродження.

Протягом свого короткого життя Василь Симоненко написав поезії, провідною темою яких є любов до рідної землі, відповідальність за її долю.

Поезії «Задивляюся у твої зіниці...», «Лебеді материнства», «Ти знаєш, що ти людина» включено до програми ЗНО з української мови та літератури. Рекомендую вам ретельно їх опрацювати, щоб краще засвоїти тему.

Аналіз вірша «Задивляюся у твої зіниці...» (ЗНО)

Вид лірики: громадянська, патріотична.

Жанр: ліричний вірш.

Ідея: показати щирі синівські почуття поета до своєї Батьківщини.

Тема: звеличення рідної землі, її історії.

Віршований розмір: шестистопний ямб

У творі використано перехресне **римування**: зіниці — блискавиці, рань — повстань.

Провідний мотив: поет звиряється у любові до України, закликає земляків любити рідну землю, дбати про її майбутнє.

Композиція твору. Логіка зображення, естетична цілісність, світоглядна позиція поета, чітка орієнтація на читача зумовлюють побудову твору. Монолог ліричного героя відтворює патріотизм цілого покоління.

Твір сповнений почуттів, експресії, які передають різноманітні тропи та фігури.

Образи твору. Головний образ твору — ліричний герой, у монолозі якого передається любов до України, ненависть до ворогів, яких він називає «недругами», «чортами». У творі зримо присутній образ України, яку ліричний герой називає матір'ю, молитвою, віковою розпукою.

Художні засоби:

- **епітети** — «червоні блискавиці», «мама, горда і вродлива», «святе синівське право», «дні, занадто кучі та малі», «зіниці, голубі, тривожні», «розпука вікова», «хмари бурякові», «священне знамено» змальовують тривожний світ, у якому ми живемо;
- **метафори** — «пливе за роком рік», «перли в душі сію», «мовчать америки й росії», «чорти живуть на небі», «палають хмари», «сичать образи»
- **порівняння** — «зіниці, голубі, тривожні, ніби рань»;
- **звертання** — «Україно!», «недруги лукаві», «друзі», «мене»;

- **гіпербола** — «битви споконвічний грюк» — створює різноманітну, строкату картину реальності, у якій частіше панує неспокій, бій;
- **риторичне питання** — «Як же я без друзів обійдуся, без лобів їх, без очей і рук?» — цілком логічно підкреслює ті опори, на яких тримається світ і людське життя;
- **риторичні оклики** — «Ти для мене диво!», «Одійдіте, недруги лукаві!», «Друзі, зачекайте на путі!», «Чуєш — битви споконвічний грюк!» — роблять вірш емоційним, наближають автора до читача;
- **літота** — «Я проллюся крапелькою крові» — змальовує думку про те, що кожен із нас — це немов маленька крапелька, але всі ми — частина матері-України.

У поезії «Задивляюсь у твої зіниці» Василь Симоненко гордо й відверто заявляє про свою любов до України, говорить про те, що Батьківщина завжди була, є і буде найважливішою для нього. Поет готовий до боротьби з ворогами.

Аналіз поезії «Лебеді материнства» (ЗНО)

Літературний рід: лірика

Жанр: ліричний вірш (колискова)

Вид лірики: громадянська

Провідний мотив: любов до матері й Батьківщини.

Віршовий розмір: хорей

Тип римування: суміжне

Форма оповіді: монолог

Тема: відтворення материнського співу над колискою дитини, в якому висловлюється тривога жінки за долю сина, чистоту його душі.

Ідея: уславлення материнської любові, яка буде супроводжувати її дитину протягом життя; мати, як і Батьківщина, єдина, неповторна для кожної людини.

Основна думка

Можна все на світі вибирати, сину,

Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Художні засоби

Поет визбирав із золотих розсипів рідної мови образні словосполучення (метафори, епітети, порівняння), вдихнув у них таку магічну силу, таку чарівність

незвичайну, що й ми, читачі, проймаємося тим дивовижно казковим світом, своєрідним теплом, у якому виростає син.

Повтор: *Можна все на світі вибирати, сину, Вибрати не можна тільки Батьківщину.*

Епітети: «білява хата», «лебеді рожеві», «тихі зорі», «золоте сузір'я», «хмільні смеркання», «сиві очі».

Метафори: «мріють криками... лебеді», «темряву тривожили... півні», «танцювали лебеді», «заглядає в шибку казка», «лебеді... лоскотали марево», «...будуть мандрувати очі материнська і білява хата», «прийдуть верби і тополі», «стануть... листям затріпочуть... душу залоскочуть».

Порівняння: «лебеді, як мрії».

Інтонації: щирість, відвертість, довірливість, таємничість (досягнуто алітерацією звуків р, л).

На початку вірша перед маленьким героєм постає захоплюючий і чарівний світ казки, який бентежить і манить його. Потім мати каже синові напутнє слово, адже колись він вирушить у життєву дорогу і буде змушений робити важкий вибір.

У вірші багато **народнопоетичних порівнянь і епітетів:**

- білява хата;
- лебеді, як мрії;
- тихі зорі;
- диво-наречені.

Музику на пісню “Лебеді материнства” поклав композитор Анатолій Пашкевич.

Жанр. За формою це, власне, *колискова пісня*. Головне в поезії — побажання синові вирости справжньою людиною, вірним сином України.

Мотив вірша — материнська тривога за долю її сина, перед яким відкривається дійсність, виповнена дива та любові, яку охороняють, «мавки чорноброві», та водночас постають і суворі реалії,— від них прагне вберегти дитину материнське серце. Та «приспані тривоги», «чуже поле» — неминучі, і протистояти їм може тільки людина з твердим переконанням, з органічним чуттям родової пам'яті, з великою волею бути самою собою.

Особливості назви поезії

Назва поезії романтична. В. Симоненко знайшов проникливі яскраві образи, щоб передати силу любові до Батьківщини, до рідної української землі.

Почуття патріотизму — найсвятіше почуття людини. Кожен з нас любить землю, де він народився, виріс, мову, вперше почуту з уст матері, вулицю, на якій зростав. Любить сильно, щиро. А от знайти слова, щоб виразити свою любов, — важко.

В. Симоненко такі слова знайшов. Він зумів передати у «Лебедях материнства» й інтимність любові до рідної матері, й любов до прекрасної неньки нашої — України у простих, щирих словах.

Композиція

Твір побудований як колискова, в якій матір, співаючи, мріє про щасливу долю своєї дитини: щасливе життя, гарну дружину, вірних друзів.

Він умовно ділиться на **дві частини**. У першій ми відчули материнську ласку й турботу про малого сина (він ще в колисці); у другій — йдеться мова про клопоти, які буде мати вже дитина дорослою людиною (і мавки чорноброві, і диво-наречені, і брати по духу). Але за сином «завжди будуть мандрувати очі материнські і білява хата».

Сюжет

Починається вірш зі своєрідної розмови поета з сином про те, що він, підрісши, вирушить у життєву дорогу — з дорогою часто зв'язані зміни в людським житті. Поет говорить про зустрічі, які чекають на сина на життєвих шляхах, про майбутнє кохання, друзів, дружину. Все, все може вибрати людина. І шляхи, якими піде. Та завжди з сином будуть *«очі материнські і білява хата»*.

Звернемо увагу на епітет *«білява хата»* — він не тільки передає традиційний білий колір хати, а й наче олюднює її, створює таке враження, неначе йдеться про живу істоту, людину. Шлях, у який виряджає сина поет, сповнений тривоги і небезпек. Та сили юнакові, мужності надає рідна земля, любов до неї.

Завершується поезія крилатою фразою, що здається створеною не Симоненком менш як тридцять років тому, а в сиву давнину і самим народом, — стільки в ній геніальної простоти, мудрості, глибини почуття й думки:

Можна все на світі вибрати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Образи

1) **Мати** — центральний в духовному Космосі українців починаючи з трипільської доби. В народному уявленні мати завжди ототожнювалася з Батьківщиною. Тому зрада їй вважалась непростимим гріхом, а втрата — катастрофою. Вибір іншої Батьківщини постійно осуджувався, оскільки призводив до самознищення нації.

2) **Лебеді** — завжди асоціювалися з вірністю, тому не випадково В. Симоненко звертається до них, пов'язуючи їх з материнством.

3) **Національна символіка** постає надійним оберегом українців, хоч би де вони опинилися, навіть якщо на чужину закинула їх доля:

І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі...

Тополя (у народних легендах) — це перевтілена дівчина (про це йдеться і в поемі Т. Шевченка «Тополя»)

Верба — це дерево життя.

Римо-ритмічні особливості поезії

Вірш нагадує коломійки. Симоненко звертається до двовіршового чотирнадцятискладового рядка, поступово переходячи до дванадцяти- та тринадцятискладового розміру.

Матеріал для написання

Мати — найдорожча у світі людина. Їй несе людина болі й радощі, сумніви й успіхи, помилки й гріхи. З нею хочеться порадитись, поділитись турботами, покаятись їй у гріхах. І хіба може бути присутній при цій сповіді хтось третій? Бодай навіть брат, сестра, чи й батько? Ні — з матір'ю на самоті.

Такою була для Василя мама, Ганна Федорівна Симоненко-Щербань, людина з щирою поетичною душею, закохана у народну пісню, передала все це синові, виховувала його за мудрими заповідями народної педагогіки.

Природа наділила літературними здібностями і саму Ганну Федорівну. Був у неї зошит «Перлини поміж людей», куди збирала вона прислів'я, приказки у рідних Біївцях. Багато серед них придуманих матір'ю поета. І багаті вони на гумор і глибину думок, що тривожили її свідомість. Саме образ мами є основним у творі.

За збірку «Лебеді материнства» В. Симоненку присуджено Державну премію України ім. Т. Г. Шевченка. Мелодійна основа вірша та мотив материнської

любіві настільки полонили композитора Андрій Пашкевича, що він поклав цей твір на музику.

5. Запишіть у робочому зошиті ідейно-художній аналіз поезії «Ти знаєш, що ти людина?»»

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.

09.10.2023

Група № 35

Урок № 12

Тема уроку: «Мотив самоствердження людини в сучасному світі на прикладі поезії «Я...»»

Мета уроку: поглибити знання учнів про творчість Василя Симоненка, охарактеризувати стильові особливості його поезії; розвивати критичне й креативне мислення, вміння аналізувати поетичні твори; виховувати патріотичні почуття, толерантність.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст. 191-192 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*
2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**
https://www.youtube.com/watch?v=v6ng91HSYIM&ab_channel – вірш «Я...»
3. **Законспекуйте матеріал до уроку (ОСНОВНЕ):**

Повторення відомостей з теорії літератури

Віршові розміри

Амфібрахій – трискладова стопа з наголосом на другому складі (⊃⊥⊃).

Анапест – трискладова стопа з наголосом на третьому складі (⊃⊃⊥).

Пірихій – допоміжна стопа, на визначення віршованого розміру не впливає (⊃⊃).

Хорей – двоскладний віршований розмір з наголосом на першому складі (⊥⊃).

Ямб – двоскладовий віршований розмір з наголосом на другому складі (⊃⊥).

Дактиль – трискладова стопа з наголосом на першому складі (⊥⊃⊃).

ВІРШ «Я...»

Тема: розповідь-лірична сповідь автора про своє «Я» - горде, безкомпромісне, гідне звання людини; його розуміння призначення кожної людини на землі.

Ідея: уславлення неповторності кожної людської особистості; засудження авторитарності, протест проти диктату сили бездушного чиновництва, що робило з народу «сіру слухняну масу», бездумного «гвинтика» великої машини, що їде у якесь міфічне «світле майбутнє».

Вид лірики: громадянська

Жанр: ліричний вірш

Художні засоби:

Епітети: «Очицями, повними блекоти», «Він гримів одержимо і люто», «лице рябе».

Протиставлення народу з владою: «Ми — це народу одвічне лоно, ми — океанна вселюдська сім'я.»

Афористичний висновок вірша "Я..." можна сприймати як максимум самого поета, його розуміння призначення кожної людини на землі.

— З яким твором поета перегукується цей вірш? («Ти знаєш, що ти — людина?».)

— Які рядки ви б назвали «крилатими», афористичними, близькими до основної думки, твору? (Ми — не безліч стандартних «я» / А безліч несвітів різних; І тільки тих поважають мільйони, / Хто поважає мільйони «я».)

— Виділіть *фразеологізми*, вжиті в поезії, визначте їхню роль у творі. (Уявляти пупом, ладен розіпнути, не стати навколішки — автор досягає образності, емоційності вислову, навіть різкості, щоб передати почуття гніву, осуду, презирства.)

Ми́ | — це | на|ро́|ду | од|віч|не | ло|но|,
Ми́ | — о|ке|а́н|на | все|лю́д|сь|ка | сім'|я|.
І́ | ті|ль|ки | ті|х | по|ва|жа|ють | мі|ль|йо́|ни|,
Хто́ | по|ва|жа|є | мі|ль|йо́|ни | «я»|.

| — u u | — u u || — u | — u | u
| — u u | — u u || — u u | u —
| — u u | — u u || — u u | —
| — u u | — u u || — u | —

Відповідь: За основним чергуванням — дактиль;

Вірш «Я...» В. Симоненка — лірична сповідь поета про своє «я» — горде, безкомпромісне, гідне звання людини. Бездушне чиновництво намагалося зробити з народу «сіру слухняну масу», бездумного «гвинтика» великої машини, що їде в якесь міфічне «світле майбутнє». Кращі представники нації протестували проти цього, боролися, бо кожна людина — неповторна, і «ми — не безліч стандартних «я», а безліч несвітів різних». Тож треба навчитися поважати себе, тому що «тільки тих поважають мільйони, хто поважає мільйони «я».

4. Дайте відповіді на запитання.

1. Скільки років прожив В. Симоненко?

A. 28 Б. 47 В. 63

2. Про кого (що) йдеться у творі «Задивляюсь у твої зіниці...»

- А. про кохану
- Б. про Україну
- В. про матір
- Г. про поезію

3. В. Симоненко був членом:

- А. Мистецького українського руху
- Б. Української гелсінської групи
- В. Київського клубу творчої молоді

4. Як називалася перша прижиттєва збірка В. Симоненка:

- А. «Лебеді материнства»
- Б. «Земне тяжіння»
- В. «Вино з троянд»
- Г. «Тиша і грім»

5. Хто назвав В. Симоненка «витязем української поезії»?

6. Композитор, що поклав вірш «Лебеді материнства» на музику.

7. Чия творчість стала літературним джерелом насаги В. Симоненка?

8. Зверніть увагу на тематичне розмаїття поезії В. Симоненка. Визначте провідні теми та мотиви його лірики.

9. Пригадайте відомі вам віршові розміри. Визначте віршовий розмір, яким написано поезію «Задивляюсь у твої зіниці...». Подумайте, як ритмічна організація поезії впливає на розкриття її змісту.

10. Над якими питаннями змусила вас замислитися поезія «Я...»? У чому вбачає поет призначення людини на землі?

11. Схарактеризуйте ліричного героя поезії «Я...».

12. Які грані В. Симоненка як особистості розкриває його інтимна лірика?

НАГАДУЮ!!! Шановні учні, прошу Вас вивчити вірші «Задивляюсь у твої зіниці...», «Ти знаєш, що ти людина». На очному уроці ви продекламуєте їх.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.